

«Devrimci Olmak» Üzerine

Dergimize gönderilen ve ilginç bulduğumuz bu yazıyı gönderen adını belirtmediği için imzasız olarak yayımlıyoruz.

Devrimci kesimin kendi içerisinde bölünmelerinin, çeşitli fraksiyonlar oluşturmalarının ve bunun doğrultusunda biçimlendirdikleri «devrimci olmak»ın dışında, genel bir devrimcilik sorunu bu; çünkü «fraksiyonların tek bir ortak noktası var; o da: 'Kahrolsun Fraksiyonlaşmalar' sloganına alkış tutmalarıdır. Çünkü herkes kendi dışındaki fraksiyon kabul ediyor.» Biz bu cümlelerde, özünde bireyci dünya görüşünden kaynaklanan burjuva felsefesinin gündelik yaşama biçiminde yansısını bulan tortularını görüyoruz. Ve bu noktada karşımıza bir «devrimci olmak» sorunu dikiliveriyor. Öyle ya, kişinin **savunduğu ile eylemi** arasındaki tersleşme incelemeye değer bir konudur. Nedenleri ve sonuçlarıyla birlikte, boyutluluğu içerisinde incelenmesinde bir bakıma zorunluluk da vardır.

Bu yüzden biz «genel ilkeler» doğrultusundaki «devrimci olmak» sorunu ile karşı karşıyayız. Çünkü, bu temel ilkeler doğrultusundaki «devrimci» kavramı ile —genelliği içerisinde— gerçek hayatta karşılaştığımız «devrimci» kimi zaman birbirini tutmamakta, hattâ bazan temel ilkeler açısından taban tabana zıt olmaktadır. Hele bu, hayatta karşılaştığımız, gündelik ilişkilere girdiğimiz «devrimci» tip **çeşitliliği** açısından ele alınınca, sorun, büsbütün çatallaşmakta, çözümünü güçleşmektedir.

Biz, **devrimci olmak** diye genel bir kalıbın, bir hazır giyeceğin varlığına inanmıyoruz şüphesiz; böyle bir iddiamız da yok. Dolayısıyla sonuçta bu kalıba uygun, bir-örnek, bir dizî fabrikasyon ürünü devrimci de düşünmüyoruz; ne var ki, temel ilkeleri özümlemiş, kendi bünyesinde bu ilkelere yerleşiklik kazandırmış, dolayısıyla da bu ilkelere taviz vermeyen bir «devrimci» özlüyoruz. Bu temel ilkelere söz etmek kuşkusuz bu yazının kapsamının dışında. Ancak şu kadarı söylenebilir ki, devrimci olmanın koşulları zaten Marksist klasiklerde yeterince belirlenmiştir. Asıl sorun kaynaktan değil, uygulamadan gelmektedir.

Yani yanlışı **özde değil**, yaklaşım biçiminde, yorumlama biçiminde aramak gereklidir. Teorik düzeyde özde yanlış arayıp bunların düzeltimine girilenin açmazı zaten ortada. Marksizm'i gerçekten özümlemiş kişilerin bunlara tepkileri de ortada. (En azından Louis Althusser'in FKP'nin son kararlarına ve kongredeki tutumuna değgin getirdiği eleştiride söyledikleri bunun hem belirgin, hem de en güncel kanıtıdır.)

«Devrimci Olmak»ın yanlışlarının tümünün toplumsal, sınıfsal bir huzursuzluk duyan, yeni bir toplumun özlemini çeken, iyi niyetle bu konuya yaklaşmış belirli bir atılım gerçekleştirme isteyen heveslilere yüklenmesi yanlış. Ama genelde böyle bir tutum sözkonusu; herkes kendi devrimciliği adına, başkalarının devrimciliğini yargılamakta hakkını kendinde görüyor. Bazı devrimcilerimiz, sanık olmaktan çok, yargıç olmaya yatkın. «Devrimci» sınıfını da tıpkı, aristokratların «Baron», «Kont» gibi soyluluk nitelendirmeleri olarak algıladıklarından, aristokratlaştırdıkları bu **takıları** kimseye kaptırmaya yanaşmıyorlar. Bu ve benzeri suçlamaların burada bir dökümünü yapmakta yarar var. En azından bir çok kişi kendi çevresinde bu tür suçlamalara tanık olmuştur. Bu suçlamaların (en azından suçlama nitelikleri vardır) belli bir düzeltmeyi, sağlıklılaştırmayı amaçlayan, tutarlı eleştiriler olmayıp bir karalamaca olarak yöneltilmeleri devrimcilikle bağdaşmamalı. Ne var ki, bu, devrimcilik adına yapılmaktadır. Bu, bir anlamda, «İnsanları Öldürmeyeceksiniz» diyen İsa'nın adına, Haçlı Seferlerinin düzenlenmesi gibi bir şey...

Yukarıda örnek verdiğimiz (devrimcilik sürecine yeni atılmış kimi kişilerin yanlışlarının bütün devrimciliğe mal edilmesinin sonucunda, tüm yanlışların yalnızca bunlardan kaynaklandığını sanmak gibi) durumun dışında da suçlamaları hedef alan kimi odaklamalar yok değil. Biz bu suçlamaların en azından büyük ölçüde bir kolaya kaçış olduğunu biliyoruz. Kıvraklığını yitirmiş düşünce tembeli mantıkların gevezelikleri olarak nitelendiriyoruz bu tür suçlamaları. Ama yalnızca böyle niteleyip bu kenara çekilmek de yanlışla, tepkisel bir yanlışla karşı koymak demek olduğundan, sorunu ciddiyetle incelemek gerekliliğine inanıyoruz. Aslında bu tür denemeler de bu tür sorunların tartışması gerek güncelliği, gerekse de teorik niteliği açısından daha yararlıdır kanısındayız. Bu tür suçlamaların, sorunu, tüm boyutlarıyla an-

lama, kavrama yeteneğinden yoksun, anti-diyalektik bu yaklaşım biçimlerini de, soruna yabancılaşmış, daha çıkış noktasında tökezlemiş saptırmalar olarak algılıyoruz. Nitekim soruna eğilmek istenirken yapılan eleştirilerin sağlıksızlığı, eleştiri yeteneğinden yoksun oluşun kökeninde bilimsel bilgi noksanlığını açığa çıkarıyor. Gerek edimde, gerek edime yöneltilen eleştiride bir teorik yetersizlik kendini belirgin bir biçimde belli ediyor. Gerçekte üniversite gençliğinin temel sorunlarından biri bugün için teorik yetersizlik sorunudur.

Biz de bu amaçla, bu yazıda «yerme» ve «övmeye»nin metafiziğine hapsolmeden, görebildiğimiz, algılayabildiğimiz kadarıyla boyutları, genel nitelikleriyle sorunu ortaya koymaya çalışacağız. Ayrıca yazı ne denli ideolojik bir konuma yönelik olursa olsun, alışılmış deneme türünün dışında, gerek bir dünya görüşünden, bir bilimden desteklenmeye, ustaların sözlerinden, yaşamlarından kaynaklandırılmaya çalışılırsa çalışılın, bir yerde bize yansıyan bilgi birikiminden devindiği için öznelidir. Bu öznellik yazının deneme türünde yazılmak istenmiş olmasından da gelmektedir. Ayrıca bu çalışmayı, bir dergi yazısı birimiyle sınırlayacağımızdan fazla ayrıntılara giremeyeceğiz...

Biz bu yazıda, genel yanlışları ve kökenlerini —bize yansıdığı kadarıyla— çerçevelemeye çalışacağız.

Özellikle üniversite çevrelerinde yoğunlaşan devrimci kitle, sınıfsal kökeni açısından kaba taslak iki kümede toplanabilir: 1. Küçük burjuva kökenli ve daha çok kentli gençler, 2. Köy, kasaba, yani genelde kırsal kesimden gelen gençler...

Bugün daha çok üniversite öğrencileri arasında yoğunlaşan «tavır», «davranış» ve «tutum»lara değgin çatışmalar özünde bu sınıfsal ayrılıkta temellenmektedir. Bu ayrılıklar özünde kimi yerlerde bazı gruplaşmaların ürünüyse de, gerek kimi eleştirilerin niteliği, gerekse sözkonusu yüzeysel sürtüşmelerin belli gruplara bağlı olmayan, yani bir anlamda bağımsız diyebileceğimiz kişiler arasında da görülmüşünden ötürü, biz de bu sorunu daha bir üst düzeyde, ele almayı amaçlıyoruz. Yani konuyu genelleştirerek, soruna kuşbakışı bakarak, belli bir uzakağıdan nesnel olarak izlemeyi istiyoruz. Bu uzakağıya karşın, o kitlenin içinden biri olmanın sağladığı avantajdan da yararlanacağız. Nitekim bugün ilerici ya da devrimci geçinip de, olayların ayrıntılarına nüfuz edemeyen, onu boyutluluğu içerisinde kavrayamayan bunca adam henüz öğrencileri anlayamamışken, anlamak için de kendini zorlamazken ve buna karşın kaptıkları köşelerden iri iri konuşmak haklarını kendilerinde görürlerken, biz neden yazmayalım? Öyle ya, onlar sorunlara bu denli yabancı olup da konuşmaktan çekinmezken, biz neden kendi sorunlarımızı dile getiremeyelim? Bu bizim için bir anlamda hesaplaşmadır da...

Nitekim burjuva kökenli devrimcilerin, kırsal kökenli devrimcilere yönelttikleri eleştiri, onların bünyelerinde barındırdıkları feodal alışkanlıklara,

derebeyi düzeninin üstyapısal kimi niteliklerine karşıdır. Aynı biçimde kırsal kesim kökenli gençlerin eleştirileri de, burjuva alışkanlıkları ve bunların ürünlerine yönelik olmaktadır. Bu sürtüşmelerin oluşturduğu bu süreç içerisinde ister istemez bir kamplaşma oluşmakta, devrimci kesim içerisinde, birbirinden ayrı ve bağımsız, bölünmüş iki ayrı dünya çıkmaktadır ortaya. Farklılaşan bu iki evren giderek birbirlerine yabancılaşmakta, sorunlarını anlayamaz, ayrı iki dili konuşur olmaktadır. Nitekim kimi üniversite kantinlerinde ayrı ayrı yerlere oturacak denli bir kamplaşmanın varlığından söz edilebilmektedir. Gerçekte kaynaşması, bütünleşmesi gereken bu iki kesimin birbirinden adeta şovence kopması, uzaklaşması kimin işine yaramaktadır, söylemeye gerek yok sanırsınız. Gerçekte bu ilişki biçimindeki **bileşim** zorunluluğunu görememek, en azından olguları bu denli birbirlerinden yalıtık bir biçimde algılamak düşünce biçimi açısından ne denli idealist, metafizik olduğunu kanıtlar. Biz kabaca bu iki kesim çevresinde odaklayacağımız sorunları ve verileri yine bu iki odakta çözümleneceğiz:

1. Kırsal kesimden gelen arkadaşlar, burjuva kökenlilere karşı aldıkları tavrın gerekçesini, «yozlaşmayı önlemek» olarak belirtiyorlar. Burjuva kökenlilerin devrimci olması, onların sınıfsal yanlışlarını, alışkanlıklarını davaya taşımaları, doğal olarak da, davayı yozlaştırmaları tehlikesini yaratmaktadır. Kırsal kökenliler gerekçe olarak, kabaca bunu öne sürmekte. Anlaşılabileceği gibi daha çok ahlâkî bir kaygı sözkonusu olmaktadır burada. Fakat asıl sorun bu ahlâkî kaygının, temellendiği dünya görüşünün sağlıksızlığı, feodalliğidir. Buradaki tekyanlılık, burjuvayı ille de kendine benzetmek de cabası. Kısası «devrimci olmak»ın boyutları teorik, bilimsel bir düşünce biçiminden kaynaklandırılmaksızın —ki bunlar da oluşum sürecindedir— «burjuva olmak» ya da «kırsal kökenli olmak»a indirgenmektedir. Yani seçenekler kısırlaştırılmakta, daha da önemlisi yanlış koşullandırılmaktadır. Kırsal kesimin bozulmamışlığı, yozlaşmamışlığı gündemde başatlaştırılırken, feodalliği es geçilmekte, tek doğru olarak benimsetilmeye çalışılmaktadır. Nitekim yukarıda ahlâkî kaygıdan söz ettik. Kimi tepkilerin çoğun genç kızlara yönelik olduğu dikkate alınır, bu «tavır alma»nın kökeninde, salt toplumsal kaygıların, davanın yozlaşmasının sözkonusu olmadığı, özünde daha başka açmazları içerdiği gerçeği açığa çıkar. Ve böyle bireysel sorunları içeren nedenlere «zahiri» bir toplumsal görünüm sağlamak, bırakın devrimciliği, pek dürüstlük bile olmasa gerek. Asal nedenleri gizlemenin pek iyi niyetli bir davranış olmadığı böylesi bir kaypaklığın devrimci ahlâkından çok, burjuva ahlâkına sığabileceğini kestirmek de güç olmasa gerek. Ne var ki, bu asal nedenlerin, çoğun bu nedenleri kendilerinde barındıran kişilerin **bilinçliliğine** yansımaması işi daha da güçleştirmektedir. Yani kırsal kesim kökenlilerin sahiplendikleri AHLÂK, devrimciliği ahlâkî bir dü-

Birikim 17/28

zeyde değerlendirme eğilimleri gündemde ahlâk konusunu başatlaştırmaktadır. Oysa bu üstyapısal kurumun bugünden koşullandırılacak nicel birikimleri üzerindeki tartışmalar da pek kısır ve bilimsel temelden yoksundur. Üstelik tanımlamaların çok kendine özgü olması ve bilimsel kategorilerde karşılıklarının bulunmaması, suçlamaları büsbütün öznelileştirmekte, dayanaksız, desteksiz bırakmaktadır. Ayrıca burjuva kökenli devrimcilerin kimi tepkilerinin de haklı olduğu gerçeğini yadsıyamayız. Bunu da ikinci odakta göreceğiz...

2. Kent kesiminden arkadaşlar, daha çok sınıfsal huzursuzluğunu, kırıklığını duyarak belli bir iyi niyet ve sempati ile davaya yaklaşan, ama gerek eğitim sürecinde edindiği dünyayı kavrama, anlama, yorumlama biçimleri (yani genelde dünya görüşü) açısından, gerekse buna bağımlı olarak alışkanlıkları, tutum ve tavırları açısından devrimcilikle zaman zaman ters düşmektedir. Ve giderek bu tür kişilerden kendi devrimciliğe uymadığı zaman, devrimciliği kendine uyduran ve kendilerini kimi revizyonist görüşlerle rasyonalize eden bir kesim oluşmaktadır. Kırsal kesim kökenli devrimcilere yöneltilen eleştiriler daha çok onların bağnaz, sekter, popülist, uvriyerist eğilimlerine, bu yanlışlara daha çabuk kapılabilme yapılarına ya da yeteneklerine değgin oluyor.

Şüphesiz bu sınıflama çok kabataslak ve kendi kişisel gözlemlerimi, hareket içerisinde saptanan kimi yanlışlarla bütünleyerek, belirli bir bileşimden türetilmiştir. Nitekim «devrimci olmak» sorunu, salt üniversite gençliği içerisinde hapsolan bir olgu da değildir. Daha doğrusu olmalıdır da... Buna karşın «devrimci olmak» sürecindeki çoğun üniversite kaynaklı olduğundan, biz önce üniversite gençliğinin sorunlarından çıkarak, geneldeki devrimci hatalara, yanlışlara ulaşmayı amaçlıyoruz...

Üniversite yaşantısı, kişinin hayatında büyük bir ağırlığı olan ve bir dönemec niteliğini içeren, bir etkinliği bulunan önemli bir geçiş süreci. Kişi en azından on yedi hayatının yanlışlarını gözden geçirme, hastalıklarını onarma, yanlış eğitim sürecinin pisliklerini temizleme evresinde oluyor. Kişilik yapısında yerleşiklik kazanan burjuva ya da feodal alışkanlıkların bünyesinden arıtmak zorunda. (Yukarıda da kullandığımız hastalık —onarılması gereken— genel anlamda kullandığımız eğitim süreci pislikleri gibi tanımlamalar Marksist terminolojide karşılığı bulunan terimler değil. Kullanılan bilincine ya da yorumlamasına göre değişkenlik gösterebiliyor. Burada gerekli ve de asıllan teorik bilinç sağlanmalıdır. Çünkü sonuçta yorumlama gücünü doğru, sağlıklı kılar. Yaklaşım biçimini bilimsel, teorik bir temel üzerinde yükseltir.)

Bu arıtma süreci kimi nicel birikimleri zorunlu kıldığından daha geniş bir zaman dilimine ihtiyaç yaratıyor. Kimi deneyimleri zorunlu kılmakta. Oylumlu araştırma, çalışma, öğrenme ve giderek **yaşamayı** zorunlu kılmaktadır. (Burada kul-

landığımız «yaşama» da belki Murat Belge'nin «İçeriden-Dışarıdan»ına dönecek ama, benim YAŞAMA'dan muradım; yalnızca yaşama biçimini vurgulamak değildir. Duygu-Düşünce, Duyumsama-Usavurma ve bunu yürürlüğe koyma bütünlüğüdür.) Giderek genişletirsek daha kapsamlı bir süreçle karşılaşırız. Ancak kapsamını fazla genişletmeden alırsak, yalnızca üniversite topluluğu içerisinde çok çeşitli bilinç düzeylerinde, çok çeşitli aşamalarda kişilere raslanır. Bu oldukça kozmopolit yapının, amacı ve ilkeleri saptanmış, belirli bir bütünlük ve uyum oluşturmuş bir hareket varlaştırmaları imkânsız olduğu gibi, zaten bu durum güncel koşullarla tersleşmektedir. Ayrıca bilinçlenme sürecinin, çeşitli faşist baskılar, kitap yasaklamaları, sindirme eylemleriyle engellendiği göz önüne alınırsa üniversite gencinin sorunları daha da aydınlık kazanır. Nitekim düşüncenin özgürce tartışmadan yoksun oluşu, sağlıklı tartışmalar yapılmasını engellemekte, bilinçlenme aşamalarını zorunlu olarak uzun süreçlerde oluşmaya koşullamakta, teorik, bilimsel bilgiler erkinleşmekte dolayısıyla da pratikte, ya kendine edim alanı bulamamakta, ya da yanlış edim alanı seçmektedir. «Öğrenme» ile «Yaşamayı» bütünleşmemesi, ya öğrenmeden yaşamayı, ya az-buçuk öğrenip yaşamayı ya da öğrenip de yaşamamayı birlikte getirmektedir. Burjuva kökenlilerin öğrenme imkânları daha zenginken çabalarını dört duvar arasına hapsedmeleri, ya da sağlıksız öğrenme sürecini yalnızca kendilerinde oluşturup dışarı açılarak doğrusunu öğrenmelerini güçleştirdiklerinden bir tıkanıklık sözkonusudur bu süreçte. (Bir çeşit idealist felsefenin bireysel sürdürücülüğü olan öğrenmenin, bilmenin üstünlüğüyle yetinip, bilgilerini kendi benliklerini doyurmada bir araç olarak görmeleri, bilgilerini kendilerine saklayıp, bunu başkalarının yararına sunmaktan kaçınmaları, kimi burjuva bencilliklerini korumakta olan burjuva kökenli devrimcilerin büyük yanlışlarından biridir. Bilgiyi bir üretim aracı olarak değil de bir üstünlük kurma aracı olarak algılamak, zaten özünde idealist felsefenin oluşturduğu bir eylemdir. Bu felsefenin boyunduruğu altında öğrenilmiş bilginin niteliğinin bu felsefeyle çakışmasının oluşturduğu çelişki, kişinin bilinçliliğine yansıyor, onu huzursuz ediyorsa bu olumlu bir gelişimdir. Eğer kişi böyle bir kırıklığı duymuyorsa iflah olmaz denilebilir.) Bunun sınıfsal bir nedeni de burjuvanın eğitim sürecinde sindirilmeye, ürkütülmeye yatkın bir biçimde yetiştirilmesidir. Bunun başka sosyo-psişik nedenleri de vardır şüphesiz. Kırsal kesimden gelenler ise hayatın katı gerçekliğini daha önceden tanımış, kimi hayat deneyimlerinden geçmiş, yani daha fazla hayat pratiği olan, doğa, toplum ve insanlarla ilişkilerindeki çatışma alışkanlığının getirdiği bir direnç ve dayanıklılığın sahibidirler. Daha güç koşullarda yetişmenin getirdiği bağımsızlık onları dirençli kılarken, gençliğin getirdiği coşku ile bu gerçeğin pekişmesi sorunu önemli kılmaktadır. Sınıfsal konularından ötürü bu kesim da-

Birikim 17/29

ha çok coşkulu, daha ezik, sınıf bilinci daha yoğundur. Bu kesim bu yüzden daha çok öğrenmeden yaşamaktadır. Daha doğrusu, öğrenme, yaşamının arındırıcıdır. Üstelik kırsal kesim kökenlilerin feodal bir altyapının belirlediği, kimi üst-yapısal nitelikleri benliklerinden söküp atamamaları, ayrıca bunları bir üstünlük olarak korumak-taki inatları sektör bir tutumdur. Feodal bir altyapının oluşturduğu bu nitelikleri Marksizm'e yamamaya çalışmaları, yalnızca bir gizli suçluluk duygusunun, ya da bir süblimasyonun ürünü olmayıp, doğru belenmiş bir yanılsamanın da katkısıyla gerçekleşmektedir. En azından burjuvaların büyük bir bölümü, «sınıfsal hastalık» dedikleri kimi niteliklerinden sıyrılmaya çabası içindeyken, kırsal kesimden gelmelerin bu soy bir çabayı gereksiz, hattâ yozlaşma diye nitelendirmeleri, aradaki farklılığı ve yanlışlığı belirginleştirmektedir. Üstelik bu kesim «mit» yaratmaya, söyleneceye daha da yatkındır. Efelik, yiğitlik, kahramanlık anlayışını feodal niteliğiyle ve bireysel düzeyde sürdürmektedir. Her iki kesimde de nitelik olarak birbirinden farklı ama her iki haliyle de yanlış bir «bireycilik» gelişmektedir. Burjuva kökenlilerin «**edilgin**» bireyciliğine karşılık, kırsal kökenliler «**etkin**» bir bireycilik örneği vermekteler. Giderek gruplaşmaların, bazılarının temelindeki kimi asal nedenlerde bu bireysel eğilimlerin baskın çıktığını görüyoruz. Etkin bir bireyciliğin «lider olma», «hareketi yönetme» biçiminde gelişerek doruğunu bulduğunu ve böylelikle de hareketi amaçından saptırdığını gözlemliyoruz. (Buradaki çözümlere dikkat edilirse **sınıfsal köken**'de odaklandığı için, soruna bu noktadan derinlemesine bir yaklaşımı amaçladığı için öteki tür nedenler ve kimi kişisel muzdaribiyetlere değinmiyoruz.)

Gerçekte hareketteki sapmaların kökeninde, yanlışın daha teori aşamasında başladığını görüyoruz. Öğrenciler ister burjuva kökenli, ister kırsal kökenli olsun, ya da ara tabakalardan kaynaklansın, üniversitenin «geçiş dönemi» niteliği, süresi açısından dar kapsamlı olduğu için bu süreç —öteki etkenlerle birlikte— çok sağlıklı devrimci yetiştirememektedir. Bu geçiş döneminde, öncenin bilgisizliği, resmî ideoloji ile bütünleşme çabaları, eğitim sürecinin bunları tamamlayan yanlışları, olumlu birikimden yoksun olarak üniversiteye gelen gencin yapısını ve imkânlarını zorlamaktadır. Yanlış birikimin, yanlış koşullandırılmanın bünyesinde kökleşmeye başlaması, onun düşünme biçiminde idealist, metafizik, bir anlayışta olması, resmî, ataerkil ideoloji biçiminin kolaylığının kişiliğinden kolay kolay sökülüp atılamaması onu **değiştirmede**, kimi yanlışlarından, alışkanlıklarından kurtarmada karşımıza büyük sorunlar çıkarmaktadır. (Aslında biçimselmiş gibi görünen bu değişimlere verilen önemi kanıtlayan en güncel konu, «Bir Gün Mutlaka» ve üzerinde yapılan tartışmalardır. Ayrıca yine aynı sürecin verdiği biçimselliği ters-yüz ederek düşünme kolaylığı devrimci aşamada da sürdürüğünden, bir noktada eleştiriler kesin bir biçimcilğe,

şematikliğe dönüşmektedir. O ayrı...) İleriye dönük atılımların üniversite çevresinde yoğunlaşması, coşkulu bir dönemin etkinliğinin üniversite sonrasında yitmesi, üniversite «geçiş döneminin» sağlıklılığını gündeme getirmektedir. Bu süreci bir ölçüde başarıyla tamamlayanlarda bile bir geriye dönüş zaman zaman söz konusu olabilmektedir. (Bu geriye dönüş, diyalektikçe aykırı, sözlük anlamında bir «geriye dönüş» değildir şüphesiz.) Böylelikle üniversite sonrasında kitleyle bağıni koparanlar kurulu düzene pek aykırı düşmeyen «uzmanlaşma ya da bürokratisma»ya fit olmakta ya da çağının gerisinde kalmış «komik devrimciler» kervanına katılabilmektedir. Bunun aksi örnekler de vardır elbette, en azından kimi meslekî odalarda etkin görevler üstlenmiş, üniversite döneminin devrimci potansiyelini sürdüren... Bu arada şunu özellikle belirtmek isterim ki, son yıllarda düşünsel, ideolojik gelişimin liselerde yoğunlaşması, gençlerin daha genç yaşta teorik, bilimsel bir bilgi ile donatılması, «bilinçlenme süreci»ni üniversiteden zaman olarak daha önceye alıp liseye taşımaktadır. Bu da «üniversite»yi büyük ölçüde rahatlatmakta, geçiş dönemini kolaylaştırmakta, etkinliği yaygınlaştırmaktadır. Gerçi üniversite liseye göre daha **bağımsız, üniversite** sonrasına göre daha yoğun, daha örgütlü olması açısından yine bazı niteliklerini koruyacak, bir üstünlüğü bulacaktır ama üniversiteye gelen öğrencilerin belli bir birikimle gelmeleri yarına daha sağlıklı, daha tutarlı devrimcilerin yetiştirebileceği müjdesini taşımaktadır. Eğitim sürecinden gelme yanlışlar hem daha uzun bir zaman diliminde arıtılacak, deneyimlerle sağlamlaştırılacak, hem de yanlışların kişilikte daha çok köklenmesi engellenecektir. Marksizm'le tanışmaları üniversitede başlayanların, bireysel tarihlerindeki aşamalarının daha kısa bir zaman dilimi içerisine sığdırılma çabalarının zorlukları büyük ölçüde hafiflediği gibi «iç tutarlılık» açısından bir sağlamlık da daha kolay elde edilecektir. (Eğitim süreci bunca önemliyken en azından yurdumuzdaki çocuk edebiyatının, çocuk tiyatrosunun kısırlığı **aydın yazarlarımız** açısından dikkate değer. Son yıllardaki yoğunlaşmalar da bir geçalmışlığı içermektedir.)

Buraya kadar iki odakta kesimlediğimiz ve sınıfsal kökenleri açısından ayrıştırdığımız ve de sürtüşmeleri bu noktalarda toplanan, ya da bu noktalardan kaynaklanan devrimci üniversite gençliğinin bu sorunları zaman zaman değişik biçimlerde basına da yansıyor. Bunlardan vereceğimiz örnek Attilâ İlhan'ın, Yeni Ortam'daki köşesine gelen bir mektup. Daha sonra açılan tartışma, («Şu mektubu bir Okuyun», Attilâ İlhan, **Yeni Ortam**, 3 Eylül, 1975).

O zaman sorunu şöyle koyabiliriz: Bugünkü sürtüşmeler ve biçimlere yönelik eleştiriler gerçekte farklı sınıflar ve eğitim süreçlerinden geçmiş (ki bu yaşadığımız sınıflı toplumun doğal bir gereğidir de...) kişilerin dünyaya bakış açılarını, aynı şablon üzerinde barındırmalarına karşın, öz-

deleştirememeleridir. Dünya görüşlerinin belirleyiciliğini daha çok sınıfsal eğitim süreçlerine bırakmalarıdır. Bu sınıfsal kökenden gelme yanlış bakış açılarının oluşturduğu sürtüşmeyi büyük ölçüde hafifletecek olan felsefesiyle bilimiyle Marksizm'i teorik düzeyde yeterince özümsemektir, sindirmektir.

Teorik, bilimsel bilgi ile donatım bu kadar önemliyken, bu donatım süreci ne gibi etkenlerle engelleniyor? Bilmekte yarar var. Kendimizce bu teorik düzeyin erkinleşmesini, sağlamlaşmasını engelleyen güçleri genelde iki odakta toplayabiliriz:

I. Okumayı engelleyen güçler (Ki daha çok dışsal)

II. Kavramayı engelleyen güçler (Ki daha çok içsel).

I. a) Marksist klasiklerin yayımı çeşitli engellerle karşılaşmakta, yayımlananların bir kısmı cezalandırılmakta, kitaplar kovuşturulmaktadır. Bu yüzden temel kitapların tümü çevrilememektedir.

b.) Çevirilerin kimi hesaplarla kasıtlı bir biçimde, ya da tüccarlık zihniyetiyle çalışanların yeteneksizliklerinden ötürü çarpıtıldığı, yanlış çevrildiği bilinmektedir. Bu yanlışların köklenmesi yeni sorunlar çıkarmaktadır ortaya.

c.) Yasaklanmayan, hem de doğru çevrilen kitaplar bile rahatça okunamamakta tartışılmakta, satışı serbest olanlar bile aramalarda toplanılmakta, dernek ve benzeri yerlerde yapılan eğitim ya da seminer çalışmalarının istenilen düzeyde gerçekleşmemesi bir yana, baskı ve kapatılmalar sonucu «ortada kalan oylar, ya da sempatanlar» ürkütülmekte; kişiler sağ basın ya da sol gazete kültürüne ya da fraksiyonların hesaplarına mahkûm edilmektedir.

Dışsal olarak koymaya çalıştığımız bu nedenler şüphesiz genelleştirilebilir ve çoğaltılabilir. Kişi dışında gelişen her türlü maddî çevreye değgin etkenler bu sınırlama içine alınabilir elbette...

II. Sezgin sel, duygusal yaklaşımlardan kaynaklanan ve tabii doğal olarak bilinçten yoksun eğilimlerle önce temel kitapları okumaya başlayanlar gerek konu yabancığının (buna kimi çevirilerin zorluğunu, ya da anlaşılmasını için özen gösteren entelektüel atraksiyonları da eklemeliyiz) gerekse de ilk anda benimsenmeyecek, olumsuz gibi görünen düşünceler okuyucu algısında idealist, metafizik birikimlerin engellerine çarpmakta, sendelemektedir. İşte içsel nedenlerin kökensel dayanağı bu noktadır. Genelde bu da dışsaldır elbette, dışarıdan aldığımız eğitimin giderek sindirilmeye başlaması sürecinde içselleşmiştir. Bir süre sonra dışarıdan aldığımız şeyler de bizim olmuştur. Ayrıca düşünce biçimi açısından da yeni bir bütün ile karşılaştığımızdan edindiğimiz eğitimin getirdiği analoji ile bu okumakta olduğumuzun zıtlaşması okuyucuyu ilk anda sarsmaktadır.

Eğitim sürecinde yanlışlarla doldurulan beynimizin bu yeni düşüncelere ve onun sistemati-

ğine gösterdiği tepki, ya da ilk anda uyum kurmakta çektiği güçlüğü doğal sonucu uzun süre benimseyememesi bir yana, bunun tersinden yanlış da sözkonusu olabilmektedir. Yani anti-diyalektik bir yaklaşımla, diyalektik özüne aykırı bir biçimde «tabulaştırılarak» okunmaya başlanmaktadır. Çoğun anarşist eğilimli kişilerde raslamaktayız buna. En azından çıkış noktası böyle olan kişilerde. Toplumla uyumsuzluğu, toplumla geçici bir uyumsuzluğu bulunan, Marksizm'i benimseyerek süblime etme işleviyle keskinleştiren kişiler, örneğin. Sonuçtaki yanlış yorumlar kadar, yanlış uygulamalar da önemli. Bunların sonucunda da çarptığımız önemli engeller bunlar...

Ezbere dayalı okul eğitim sürecinin düşüncüyü uyuşturması, düşüncüyü tembelleğe itmesi gibi etkilerin yanısıra, eğitimdeki «teorik/pratik» karşıtlığının kişiyi koşullandırması bu tür diyalektik kitapları okumasında, özümlemesinde yanlış uygulamalara yol açmaktadır. Burjuva toplumu nasıl ki kafa işçiliği ile kol işçiliğini birbirinden bağımsızlaştırdıysa, eğitimi de üretimden kopararak, bir «teori/pratik» karşıtlığı oluşturmuştur. Bu alışkanlığın sonucu aynı karşıtlık kişisel düşünce biçimine de, analojik kişi yapısına da sinmektedir; örneğin kişi, diyalektik niteliklerini, ana maddelerini ezbere saymakta ama düşünce olarak diyalektik olarak düşünmemektedir. Yani bilgi, bilme aşamasında takılıp kalmakta, öteye geçememekte, anlamaya, duymaya, düşünmeye, kısası yaşamaya dönüşememektedir. Örneğin kimi burjuva kökenliler bazı insanî zaaf, tutku, beğeni ve bencillikleri insanın değişmez nitelikleriymiş gibi ele almakta, bu duyguların oluşumundaki maddî koşulları dikkate almamaktadırlar. Kimi kırsal kökenliler ise ataerkil koşullanmışlıklarının toplumsal, ahlâkî değerlerine büyük bir tutuculukla sahiplenmekte, bu değerleri oluşturan derebeyi altyapısının yapısal evrimini gözden irak tutmaktadırlar. Her iki kesim de genel olarak, sınıflarından aldığı değerler üzerinde uzun boy-lu düşünme, bunları gözden geçirme, doğruluklarına değgin kuşkuya düşme alışkanlığı edinememişlerdir. Her iki kesime değgin olarak da bu tür diyalektik yanlışlar genelleştirilebilir. Örneklerle zenginleştirilebilir. Sonuçta yeni bir süreci başlatması gereken ve yeni atılımlara döllenmesi gereken bu kitaplar ve verdiği bilgi, eski eğitim sürecinin uzantısında bir bilgi depolaması olmaktan öte bir işlev kazanmamaktadır. Böylelikle de amaçları yoksullaşmaktadır. Aslı olan, bilginin eski sürecin hazırladığı temel üzerinde bir yeni uzantı olmasını sağlamak değil, bu eski temeli değiştirecek bir araç olarak yürürlüğe sokmak, onu kullanmaktır. Yani bilgi, önce edinilmiş bilgilerin özünü değiştirecektir. Onlara yeni bakış açıları ve yaklaşım biçimleri kazandıracak, yeni bir öz kuracaktır.

Hareketin pratik düzeydeki sapmaları da eğitim süreci ve maddî çevrenin koşullarıyla belirlenmektedir. Oluşan «teori/pratik» karşıtlığı, kopukluğu büyüyerek gelişimi engellemektedir. «Teori»

ile «Pratik»in bütünleşme süreci ikisinin yanlışları açısından birbirini yanlışlarla etkilemekte bütüncül bir yanlış oluşmaktadır. Asıl çıkış noktası öncelik açısından, teorik yanlışların sağlıklı bir bünyede beslenmeye, büyütülmeye çalışılmasında belirlenmektedir. Gerçi yurdumuzda sosyalizm oldukça genç sayılır. Üstelik gelişmesi de ağır darbeler yemiştir. Yanlışlar yapılmış, deneyimler yanlış dinamiklerle devindirilmiştir. Ayrıca bu yanlışların faturası da çok pahalı ödetilmiştir. Bunlardan alınması gereken derslerin boyutları ve nitelikleri saptanmıştır. Uygulamaya da yavaş yavaş sokulmakta, pratikte yansısını bulmaktadır.

İmdi çevresini üniversite konumu içerisinde belirlemeye çalıştığımız bu olguyu daha genele taşıyıp «devrimci olma»nın genelindeki yanlışlarına şöyle bir göz atalım:

Sorunu öncelikle teorinin pratiği açısından belirlediğimiz için başat noksanlığı bilimsel bilgi yetmezliğinde odakladık. Bu noktada karşımıza kültür sorunsalı dikilmektedir. Çünkü uygulamada kültür bir sorunsal oluşturmaktadır.

Türkiye, tarihî gelişim süreci açısından, «Batı» örneği bir feodalite-burjuvazi çatışması süreci geçirmemiştir; genel konumu açısından feodaliteyi, Türkiye'ye özgü bir pre-kapitalist süreci ve Burjuva sürecini aynı zaman dilimi içerisinde içiçe, yanyana geçirmektedir. Bu farklı süreçlerin ortak zamansallıklarının oluşturduğu kültür sorunsalı (bu sorunsalın nedeni yalnızca bu değildir elbette) bu farklı süreçlerden kaynaklanmakta, devrimci kesimin geçiş sürecindeki tikanlıklarına neden olmaktadır. Kırsal kökenli devrimciler, daha çok üniversite çevresinde burjuva sürecini atladıkları için bir diyalektik boşluk oluşmaktadır. Burjuva süreci şüphesiz burjuva kültürünü de içermektedir. Burjuva kültürünü özümseyerek aşamamanın güdüklüğü, hazımsızlığı sürtüşmelerin kültürel düzeydeki yansısını oluşturuyor. Bu sorunsal kimi temel kitapların okunmasında başka bir biçimde de açığa çıkmakta. Örneğin Marx, Engels v.b. okunurken bunların özümstedikleri kültür tarafımızdan bilinmediği için kimi noktalar karanlık kalmaktadır. Henüz Hegel'in tek bir kitabı dilimize çevrilmemiştir. Aynı eksiklik Feuerbach ve benzerleri içinde geçerlidir. Bunlar üçüncü kişiler aracılığıyla tanınmakta, asıl kaynaklarından öğrenilememektedir. Bu üçüncü elden öğrenme işlemi de ne yazık ki yeni yeni başlamıştır.

«Devrimci Olmak»ın teori, pratik birlikteliği, onun temel koşullarından biri. Oysa gördüğümüz bazı örneklerde, «teorik» bakımdan bir değişime uğradığını, «resmî ideoloji»yi yadsıyıp devrimci ideolojiyi benimsediğini iddia edenlerin «tavır» açısından, «yaşama» açısından resmî ideoloji sürdürücüleri ile aralarında büyük farklar olduğunu görmüyoruz. Kimi örneklerde bir özdeşlik dahi görülebildiği halde, kimi örneklerde ise ancak belli noktalarda bir ayrılık sözkonusu olabiliyor. Dolayısıyla «resmî ideoloji»nin taşıyıcılığını yapanlarla, «devrimci ideoloji»ye kişiliklerinde ya-

şarlık tanıyanların hayatları arasında olması gereken ayrılıklar belirmemekte, gerekli karşıtlık oluşmamaktadır. Bu, ideolojik güdüklüklerin, diyalektik yanlışların birer işareti olmaktadır.

Şüphesiz kişiyi belirleyen maddî çevrenin koşullarını gündemde tutuyoruz. Kişinin bu maddî çevre ile olan ilişkileri, onu kimi şeylere bağlar tabii. Ve dört başı bayındır bir değişimin, bir nitel değişimi zorunlu bıraktığı bir gerçektir. Ne var ki bizim vurgulamak istediğimiz bu nitel değişimi hazırlayacak olan **nicel birikimler, nicel değişimlerdir**. Bu nicel birikimlerin şimdiden sağlanması bireyin sosyalist yaşama biçimine kendini hazırlamasıdır bir anlamda. Bu da dışarıdan ithal edilemez. Yani teorinin pratiği sürecinde kendi içerisinde diyalektik olarak gelişir. (Gene bilimsel bilgi sorununa dönüyoruz böylelikle) Burjuva yaşama biçiminden sıyrılması, gelişen düşünceleri, erkinleşen teorik bilgileri doğrultusunda sosyalist yaşama biçimine hazırlık evresi oluşturur.

Bu iki farklı yaşama biçimini tek bünyede barındırmaya çalışanların, ya da yalnızca teorik ayrıcalıklarıyla yetinip, burjuva yaşama biçimlerini sürdürenlerin yargılanması gereklidir **devrimci olmak** adına. Biz madem ki, bu iki yaşama biçiminden birini seçmek durumundayız, dolayısıyla seçimimizi ideolojik olarak yapmaya zorunluuz. Yoksa bu bilinç farklılığı bir AP'li ile bir CGP'linin düşünsel düzeyde asgari ayrılıklarıyla yetinirlikleri, oysa yaşama biçimi açısından ortaklıkları gibi bir farklılık değildir. Daha köklü bir ayrılık sözkonusu olmalıdır. Bu yalnızca bir ideolojik seçim özgürlüğü değildir çünkü. Resmî ideoloji temsilcileri ile Devrimci ideoloji savunucularının yaşama biçimleri arasında kesin ayrılıklar bulunması gerekliliğine inanıyoruz. Bundan muradımız, bireysel çıkışlarla herkesin kendi çevresinde bir «sosyalist yaşantı» uydurması da değil tabii. (Bu arada **Birikim**'de yayımlanan «KÜÇÜK BURJUVALIK» başlıklı yazıda değinilen örneklerin yanlışlığına da katılıyoruz. Kişiyi kendi şartları içerisinde değerlendirememeye de zaten yine bir diyalektik materyalist bakış açısının noksanlığını işaretlemeyi mi? Görüldüğü gibi, bizim de bu denemede kanıtlamaya çalıştığımız gibi sorun, son çözümlemede bir **düşünce biçimi** yanlışlığına dayanmaktadır. Bir teorik, bilimselliğin yetersizliğine dayanmaktadır. Bu yetmezlik materyalist olarak görememenin, diyalektik olarak düşünememenin yanlışlığından beslenmektedir.)

Bizim demek istediğimiz, kişinin çevresi ve çağı ile olan ilişkileri gündemde tutularak bir yaşama biçimi edinilmesidir. Bu vargılara ulaşırken biz de bu gerçeği gündemde tutmaya özen gösterdik.

Bu noktada önem kazanan sorunların biri de «özeleştir» sorunu... Herkesin dilinde bir özeleştir sözüdür gidiyor. Özeleştir çoğun, eleştiri ile özdeşleşerek anlamsal içeriğini yitiriyor. Çünkü eğitim sürecimiz içerisinde «etkin» ya da «edilgin» olarak içimize sindirilmiş olan «bireycilik», toplum-

culuk cilâsıyla kendini parlatsa da, kimi deneyimlerde gerçek yüzünü, kendini açığa çıkarıyor. Tüm değerlendirmeler öznel yaklaşımlardan kaynaklandığı için ve herkes kendine göre biçimlendirdiği formasyonlara göre devrimci aradığı için sürtüşmeler yoğun oluyor. Bu noktada önem kazanan bir yeni sorun da «içdevrim». Buna ileride değineceğiz...

İkinci bir çeşit özeleştir de, kişinin sürekli kendine acıması biçiminde gelişiyor. Burjuva kökenlilerde daha çok raslanan bu eleştiri biçimi sınıfsal huzursuzluğuyla devrimciliğe atlamış kişilerin bir çeşit **sınıfsal suçluluk duygusu** içerisinde bulunmalarından kaynaklanıyor... Sınıfsal yapıları gereği daha çok burjuva kökenli devrimcilerin, sınıfsal marazlarını sergiledikleri bu ikinci özeleştir yöntemi de sergileme aşamasında takılıp kalıyor, yani daha ileri gidemiyor. Bir kısır yineleme ortamı da burada başlıyor. Böylelikle de bu hataların nasıl kişilerin bedenlerinin bir parçası olduğunu görüyoruz. Kendine acıma biçiminde gelişen, mızumsuz, huysuz, bunalımlı bir özeleştir, bu bireyci dünya görüşünün hastalıklarını, devrimci görüşle teşhis edip, bilinçliliğine yansıtmak devrimci olmaya yetmez. Onu aşmak da gereklidir. Salt «marazı teşhis etmek» her zaman sonuca ulaştırmaz kişiyi. Bu eleştiri türünü yeğleyen kişiler «ürkütme» fasızımın bilincinde, onu algılayan ama yenemeyen, aşamayan bir çatışki duyumsamaktadırlar. Bu özeleştir bizce kendi içerisinde hapsolüp kalan, kokuşan, tıkrışık hayatını sürdüren zayıf bünyeli bir özeleştir türüdür. İşte küçük burjuvalık bu noktadadır gerçekte. Yoksa «kırmızı, mavi kazak» giymekte, değil. Yani burjuvalık bizce sınıfsal kökenden değil, ideolojiden gelmektedir. Ideolojik düzeyde küçük burjuva olarak kalmış bir kişi nefesine eza edip, elini eteğini dünya nimetlerinden çekip, bir lokma, bir hırka, bir köşeye çekilip, çekildiği köşeden sağdakine, soldakine küçük burjuvalık suçlamaları yağdırsa da, ideolojik olarak o yine bir küçük burjuvadır... Küçük burjuva pisliklerinden arınma kişinin önce beyninde, ideolojisinde, dünya görüşünde başlar, gardrobunu yenilemesinde değil... Küçük burjuvalığı ideolojik olarak dünya görüşü belirleyiciliği olarak koymak çok daha sağlıklıdır bizce. Bu ikinci özeleştir türünün daha çok küçük burjuva kökenlilerden geldiğini gördük. Bunun nedeni de kanımızca şu: Önce bir sınıfsal suçluluk duygusu sözkonusu. Nasıl ki, bugün homoseksüeller, homoseksüel oldukları için değil, toplumsal değer yargılarına mahkûm edildikleri için suçluluk duygusu içinde iseler, bizim küçük burjuva kökenli gençler de, aynı suçluluk duygusu içindeler. Bu da metafizik, yazgıcı bir yaklaşım. Yani kişinin kendi sınıfsal konumunu, anasını, babasını seçmesi sözkonusu olmazken; ama yaslandığı dünya görüşünü, ideolojisini seçmesi elinde iken, seçtiğinin mutluluğundan çok, seçmesi sözkonusu olamayacak olan bir durumun ezikliğini, hüznünü duyması anlaşılır gibi değil. Bu yüzden de, sınıflarından gelme her

şeyin tümünü yadsıyıp, kendilerini de lanetli, günahkâr Zeus'un çocuklarıymış gibi algılıyorlar. Yani tam bir Oidipus trajedisi. Ve bu yüzden de ki kendilerini yadsımak adına, kırsal kesim değerlerinin tümünü benimsiyor, onaylıyor, bunlara uymaya çalışıyor, uyamayınca da huzursuz oluyorlar.

Bir başka neden de, burjuva kökenliler, kırsal kökenlilere oranla kozmopolit, yoz da olsa belirli bir farklı kültür aşamasına yükselmiş, onun esnekliğini duyan, daha çok şüpheli bir bakış açısına sahip kişiler oluyorlar. Gözleri kendi içlerine de dönebilmektedir. Böylelikle bir yeni sorun çıkıyor ortaya: Bugün Batı burjuvazisi bireyci, idealist dünya görüşünün çöküntüsünü daha çok onun maddî temelindeki sarsıntıların bilinçliliğine yansımaları olarak duyumsarken bizde bu farklı oluşmaktadır. Diyalektik evrimi açısından, kendi sürecinde doruğuna tırmanan, düşen Batı burjuvazisininin maddî temeli kişi bilincinde yansısını bulmaktadır. Oysa bizim burjuvazi bu tür çöküntüleri daha çok dışsal nedenler dolayısıyla duyumsamaktadır. Başka bir deyişle Batı burjuvazisi daha çok kendi iç dinamiğindeki değişimlerden ötürü sarsılırken, bizdeki burjuvazi kuşatıldığı **düşünce** ile yıpratılmaktadır. Bunun başka özgül koşullardan kaynaklanan nedenleri de vardır elbette. Bizdeki çelişkilerdeki belirginlik, çatışmalardaki yoğunluk, keskin ayrılıklar, Azgelişmiş ülke psikolojisinin ürünleri ve bunların tümünün itici gücüyle düşünsel aşamalarda atılımlar, iyi niyetli, iyilikçi küçük burjuvazininin sınıfsal kırıklığını yoğunlaştırmakta, eleştirilerini kendine yöneltmesini getirmektedir. Oysa sinik, kaypak küçük burjuvazinin eğitim sürecinde köklendirilen idealist, bireyci eğilimleri bu eleştirilerin sağlığını bozmakta, onu kısırlaştırmakta hırçın, mızumsuz yapmaktadır. Sapık bir hümanizm, sürekli psikolojik sıkıntılar, bireysel bunalımlar vb... türemektedir.

Dikkat edilirse kabaca sınıflandırıp örneklere çalıştığımız her iki tür özeleştir de özünde bilimsel bilgi yetmezliğinin, diyalektik düşünme alışkanlığının olmayışının, analogik bir değişimin gerçekleşmemesinin ürünüdür. Öyle olmasaydı ne kırsal kesimliler sınıfsal kökenlerini bir üstünlük aracı olarak kullanmaya kalkacaklardı, ne de küçük burjuva, kadere bağlı bir suçluluk duygusu içerisinde olacaktı.

Evvet, herkesin özlediği, düşlediği bir değişim sözkonusu oluyor. Bütün yazılanlar, yapılanlar bir değişimi gerçekleştirmek adına değil mi? Peki nasıl olacak bu değişim? Daha önce de belirttiğimiz gibi % 100 bir değişim için maddî koşullar zaten elverişli değil. Bugün komünist bir toplum kurmak için maddî koşullar nasıl elverişli değilse, aynı şey insanların kendilerini değiştirmeleri için de geçerli. Ne var ki azamî bir değişimin koşulları büyük ölçüde bilimsel, teorik donatıma bağlı. Biz buna içdevrim diyoruz. İnsanın kendi devrimini gerçekleştirmesi yani.

Eski pisliklerini yıkarken, yerlerine doğruları-

nı koyabilme süreci. Kendini ana ve ikincil sapsalardan sakınma gücüdür. Teorik, ideolojik olarak kendini yenilerken yaşama olarak da kendini yenileyebilmesidir. Bu yenilenme yüzeysel biçim değişimleri ya da insanî gündelik ilişkilerdeki küçük boyutlarda gelişen değişimler değildir. Köklü, özlü değişimlerdir. Bu kadar basite indirgenmesinin bizce nedeni, çıkış noktasının yanlış belirlenmiş olmasıdır. Burjuva alışkanlıklarından arınma çoğun gülünçlüğe ulaşan bir basite indirgemeye ulaşıyor.

Bu yazımız «Devrimci Olmak»ı bütünüyle ku-

caklamamıştır elbet. Zaten bu soy bir çalışma hem çok uzun vadeli bir perspektifin uzun deneyimlerini gerektirir, hem dergi yazısı biriminin boyutlarını aşar. Bizim amacımız yeni bir bakış açısı kazandırabilmek, en azından konu üzerinde yeniden bir hesaplaşmaya yol açabilmektir. Çöküşü kaçınılmaz bir sınıfın ya da bir derebeyi düzeninin değerlerinin devrimciliğe çıkış noktası olmayacağını belirtebilmektir. Ne var ki biliyoruz «devrimcilik zor zenaat...»

**gorki
isyancı**

genel dağıtım: cem-may.



**stancu
yaşayan
ölüler**

genel dağıtım: cem-may.

